

Kaiho
Nieminen
IHMISSEDEN
KRONIKKA

WSOY

Kaiho
Nieminen

IHMISSEDEN
KRONIKKA

Romaani

Werner Söderström Osakeyhtiö - Helsinki

© *Kaiho Nieminen ja WSOY 2016*

ISBN 978-951-0-41421-7

PAINETTU EU:SSA

Sen tiedettiin majailevan Korpijärven takaisissa erämaakorvissa.

Ainakin kymmenen vuodenvuorokauden ajan siitä oli saatu merkkejä. Erämiehet olivat löytäneet nyljettyjen elukoitten perkeitä, milloin vastikään katkottuja näreitä, kerran jopa kytevästä nuotionpohjan. Niistä oli ristitty jo saatanut arvata jälkien olevan enemmänkin ihmisen kuin elukan jättämiä. Jos lie sitten jonkun ihmissudenkin? Vanhat olivat höpisseet hiidestäkin. Jotkut silti arvelleet sen olevan tavallinen metsärosvo, joita synkimmissä metsissä aina oli lymyillyt. Ja moni oli halunnut siihen uskoakin, siihen saakka, kunnes muutamat huimat Välijoen miehet olivat päässeet sen kerran Karkiakorvessa näkemään.

Otus oli ollutkin enemmän ihmisen kuin elukan kaltainen. Muttei ihminenkään; olisiko sellaista karvapeikkaa tohtinut ihmisen siittämänä pitää?

Sen hypättyä äkkiä suuren emäkallion kupeella katajapuskasta miesten näkösalille, eivät nämä olleet säikähdykseltään osanneet muuta kuin jähmettyä koivilleen. Kauttaaltaan karvainen, kiiluvasilmäinen kumara otus se ainakin oli, se ehdittiin nähdä.

Mutta vaikka siihen olisi miehille jostain rohkeutta siunaantunut, säärjousiakaan siinä ei olisi ehditty virittää, kun ukonsalama jo välähti taivalla. Ennen kuin jyrähdyksen kumu alkoi takoa kallion lakea, otus oli ehtinyt hävitä silmistä kuin hiiden nielemänä emäkuusen kupeelle muurahaiskekkoon.

Rohkeustempuillaan aina rehennellyt Alatuvan Jaakko oli mennyt kuin uhalla, kielloista piittaamatta potkimaan virsuillaan muurahaiskekoa ja ivailten manaillut: »Jos rosvo olit, niin hirspuulla tavataan. Jos olit hiidenpiru, korennolla sinut vielä konttiini nostan.»

Mutta siitä ei vielä sen pahempaa seurannut. Taivas oli vain avannut tynnörinsä, alkanut pudottaa kaatamalla vetettä, eikä oliosta ollut enää nähty jälkeäkään.

Vasta seuraavana kevättalvena, kun kirous oli jo niin pahoin päällä, että Härkäpää-papinkin täytyi siihen puuttua, Lapaton Nuutti oli silminnäkijänä joutunut tunnustamaan nähneensä syksyn jahtiretkellä myös jonkinmoisen sarven sen otuksen otsassa. Papin kysymykseen oliko sarvia yksi vai kaksi, ei Nuutti ollut osannut varmuudella vastata, kun kaikki oli käynyt niin siunaamanhetkessä ja siitä oli aikaa.

Sen sarvipään juonia Härkäpää oli muka osannut jo pelätä. Eikä ihme, sillä samaisesta syysristin päivästä alkaen kun miehet olivat metsällä olleet, oli paholainen alkanut mellastaa kylillä. Seuraavalla viikolla Jaakon velimies, Alatuvan Antti oli joutunut ankaran polttotaudin kiroihin ja kymmenen päivää myöhemmin kuollut. Kohta sen jälkeen oli tauti vielä tappanut Alatuvan vanhan isännän ja emännän. Vain Vihtahousun kanssa vehtailleen Jaakon taudit olivat oudosti kiertäneet, jättäneet miehen kuin syntiensä jälkiä katsomaan ja katumaan.

Eivätkä muutkaan otuksen nähneistä olleet tainneet ihan syyttömiä olla sen korven paholaisen härnäyspelissä? Jumala ei heitä ollut ainakaan säälinyt, vaan antanut armotoman ruoskansa heilua ketään säästämättä pitkin pitäjää. syysristin päivästä pitkälle kevättalven Marian päivään rokot ja polttotaudit olivat vaeltaneet tuvasta toiseen, tappa-
neet sikiöitä ja vanhuksia, eivät aina riskimpiä miehiäkään säästäneet.

Kun laskettiin joukkoon myös sieluttomat sikiöt, neljäkymmentäkahdeksan Savitaipaleen kappelin eläjää se surmatalvi oli kevääsen mennessä hengiltä riistänyt. Ja Härkäpää-pappi, joka kerran kuussa oli koettanut poikkeilla myös Peltolalahden kurjalla rukoushuoneella kappeliseurakunnan sielujen paimenena, aivan julmistui, kun Marian messua pitämään tultuaan näki sen siivon. Hautuumaan laidalla, ruumistallissa ja vanhassa ladossa oli vielä kolmetoista vainajaa vartomassa ristillistä siunausta, monet niistä jo sydäntalven kylmiltä saakka sitä vartoneita.

»Ei tämä murhe ja surkeus asetu, ennen kuin lohikäärmeen pää on katkaistu. Tämä on Perkeleestä», pappi aavis-
teli. »Ketkä sen kanssa sitten lienee vehtailleetkin, heidän puuhiltaan on Herramme Seebaotin nimessä saatava katkaistua siivet!»

Jo edelliskäynnillään Härkäpää-pappi oli uhannut haastaa Alatuvan Jaakko Tuomaanpojan kärsimään kirkonrangaistuksen Paholaisen kanssa kurillaan vehtailusta, jättänyt sen kuitenkin silloin sikseen. Mutta nyt kun oli selvää, että Pimeyden Ruhtinaan vallassa oli koko kappelin väki, ei yhden miehen rankaisulla asiasta selvittäisi. Ennen kuin julmistunut Jumalan rankaisisi surmaamalla kaikki tämän seu-

dun eläjät, jotain oli tehtävä. Ja yövyttyään Laarin suuressa tuvassa ja asiaa suuressa hädässä mietittyään, Härkäpää kirjoitti sen kaiken ylös ja luki sen seuraavana päivänä rahvaalle. Siinä oli kaikille kappelin miehille ankarat madonluvat:

»Tiedoksi kaikelle Savitaipaleen kappelin rahvaalle, jahtimiehille ja ansalla pyytäjille. Heiltä on ankaran edesvastuun uhalla kiellettyä kulkemasta jahti- eli pyyntiretkillään Suomenniemen Karkiakorvessa ja Korpijärven takuisissa erämetsissä. Jos valtakunnan korkea laki ei saatakaan kylien välisiin, avoimiin erämaihin ylimuistoista nautinto-oikeutta kenellekään myöntää, olkoot nuo riistamaat heiltä silti kiellettyjä. Koska he ovat siellä Jumalaa uhmaten järjettömään elukkain tavalla kulkeneet ja oman kappelinsa väelle turmioksi viekkaan Saatanan vallassa vehtailleet, tuo jokamiehen oikeus heiltä poistettakoon. Tiettäväksi tehdään, että aina kun Savitaipaleen mies, eli ansa- eli jahtimies, tavataan mainituissa erämetsissä pyyntiaikeissa, se ylösannettakoon jahtivoudin tahi nimismiehen tietoon. Ja tämä luvaton, Paholaisen viekoittama pyyntimies manattakoon voudin toimesta vastaamaan kirkonrangaistuksen lisäksi myös kihlakunnanoikeuden edessä teostaan, jolla on edesauttanut noituuden ja velhouden asiaa. Ja teon vakavuuden tarkoin punniten hänet siitä tuomittakoon lain kaarella sanottuun rangaistukseen.

Tämän saattoi tiedoksi Taipalsaaren pitäjän seurakunnan kirkkoherra, maisteri Laurentius Petri Herkepaeus, Pyhän Marian ilmestymispäivänä 1629 Anno Domini.»

Papit ja velhot puhuvat paljon, mutta vetävät monesti samasta köydestä, vain rahvaalle kiusaksi. Niiden saarvoja ei

pyyntimies jaksanut loputtomiin kuunnella. Kun Jumalan ruoskan sivallusten voima oli kesän päällä laantunut ja riistaa tarvittiin, olivat seutukunnan miehet ruvenneet taas kulkemaan metsällä entiseen tapaan, myös Karkiakorven ja Korpijärven saloilla.

Merkit, joita korven velho oli vieläkin jättänyt jälkeensä, olivat kumminkin alkaneet löytyä jo hieman kauempaa, Syskorven saloilta. Ja vähitellen oli myös valjennut tieto, ettei Härkäpää pystyisi sen tekemisiin kumminkaan paljon vaikuttamaan.

Velho oli tullut tänne vääräuskoisen Venäjän korvesta, outojen vieraan maan herrojen reessä. Ja täkäläisten ristittyjen pappien keinot eivät siihen tepsisi. Kortsalon noita, Kärpäs-Juho, jonka tiedettiin aikoinaan sen otuksen nähneekin, osasi sen paljastaa:

»Se tuli tänne kolmetoista talvea takaperin, silloin kun ne omituiset ulkomaan rapparit kulki täällä ryöväämässä.»

Siitä jo useampi mies oli muistanut sen ankaran talven. Mutta mitä niillä oudoilla työttöherroilla täällä oli tekemistä? Olivat tulleet vielä mistä lie kaukaa maailman laidalta, Euroopan maasta, ja ajelemaan vielä muka Venäjän asioilla? Mitä ne täältä haki? Sitä ei ollut Kärpäs-Juhokaan jaksanut ymmärtää ja pystynyt näkemään.

»Koetin minä ottaa sitäkin asiaa saporosta kiinni, mutta selvää en saanut», ukko selitti. »Muu oli selvää. Se piru oli niillä siellä perseen takana, kuin vahtikoirana, reen jalaksilla. Siellä se kyttäsi. Ja kun eivät rapparit saaneet taloista aina sitä, mitä olivat vaatineet, heittivät pirtuuttaan sen ihmisuven reestään tänne kiusanhengeksi.»

I

AIKAKIRJOISTA

Talvi 1616 oli kylmä ja ankara. Kuningas Kustaa Aadolfin saatua Novgorodin haltuunsa hän oli alkanut piirittää myös Pihkovaa. Piirittäjät, joissa oli ruotsalais-suomalaisten joukkojen lisäksi myös palkkasotilaita Saksasta ja Skotlannista, olivat värjötelleet tulokseen pääsemättä Pihkovan laidoilla jo viikkotolkulla, kun englantilaiset rauhanvälittäjät puuttuivat asiaan. Saadakseen pitkään paikallaan polkeneet rauhanneuvottelut hieman edistymään englantilaiset vaativat kuningasta lopettamaan piirityksen.

Hetken emmittyyään kuningas suostui, sillä osaltaan päätös oli myös helpottava. Paljaaksi ryöstetty ympäröivä seutu oli nälänhädän kourissa, kulkuyhteydet surkeat ja piiritysjoukkojen taistelukunnossa pitäminen hankalaa. Hän veti joukkonsa talviasemiin ja itse matkusti ensin Viipurin, sieltä seurueineen vähitellen Helsinkiin ja edelleen Turkuun, odottamaan kevättä ja purjehduskautta, että pääsisi Tukholmaan.

Englantilaisvälittäjät elivät toiveikkaina. Olihan heidän ainoa tehtävänsä saada ruotsalaisten sotatoimet Venäjällä viimein loppumaan. Ne olivat häirinneet Englannin tär-

keitä kauppasuhteita Venäjän kanssa jo pidemmän aikaa, joten tämäkin tuottoisa maailmankolkka oli saatava rauhoittumaan.

Rauhanneuvottelut Ruotsin ja Venäjän rajan tuntumassa, Staraja Russassa, olivat kumminkin polkeneet paikoiltaan. Ruotsalaiset tenäsivät miltei kaikissa asioissa vastaan. Ja venäläiset, joilla oli nälänhädän keskelläkin jonkin verran vielä elintarvikkeita, eivät luovuttaneet niitä ruotsalaisten käsiin vaan ylläpitivät englantilaisten neuvottelukuntaa, jonka kokivat enemmän asiansa ajajaksi.

Tammikuun puolivälissä iski vielä armoton pakkanen. Neuvotteluteltoissa tuli niin kylmä, että jouduttiin siirtymään venäläisten englantilaisvaltuuskunnan asunnoksi järjestämään taloon. Mutta sielläkään neuvottelut eivät edistyneet, aika kului paljolti osanottajien arvojärjestystä ruotivaan riitelyyn.

Helmikuussa olikin pakko panna neuvottelut kokonaan jäihin ja lähettää lähetit Moskovaan ja Turkuun, hakemaan hallitsijoilta lisäohjeita.

Turkuun, kuningas Kustaa Adolfille kirjettä viemään lähetettiin englantilainen Henry Buddel ja hollantilainen Andries van Wouw, jonka Hollannin hallitsija oli sinne uitanut omien etujensa ajajaksi. Heidän turvakseen määrättiin suomalaisen luutnantti Erkki Yrjönpojan johtama, kahden huovin ja kirjuritulkin muodostama saattue.

ANDRIES VAN WOUWN MATKAKERTOMUSTA

Lähdimme helmikuun 18. päivänä, ja meiltä kesti ankarassa pyryssä ja pakkasessa kaksi päivää, ennen kuin olimme päässeet Novgorodiin, siitä neljä päivää edelleen Kaporieen. Kun siellä valitimme komendantille, suomalaisten talonpoikain rääkkääjäksi mainitulle Jockum Berndesille, käyttöömme annetuista huonoista hevosista, Berndes vastasi: »Kun tulette Suomeen, niin kiittäkää Jumalaa, jos saatte hevosia minkäänlaisia. Saatte ajaa härjillä ja iloita siitäkin.»

Tuon parempaa apua ja tukea tuo korskea herra ei meille suonut. Joten meidän oli vain jatkettava matkaa, joka osoitautui kohta jo koettelemukseksi.

Hevosten ja ihmisten ruumiit osoittivat meille tietä, kun me polvia myöten lumessa kahlaten jatkoimme eteenpäin, neljän peninkulman pituista matkaa poikki Suomenlahden. Vaikka meidät oli ehditty jo Venäjällä totuttaa hirveisiin näkyihin, petolintujen raivokas riehunta ruumiiden kimpussa sai minut vapisemaan koko sen kauhean jäämatkan ajan.

Me kiitimme Herraa, kun neljän tuskallisen vuorokauden

jälkeen saavuimme Viipuriin, ainoaan suomalaiseen kaupunkiin, joka oli muurien ympäröimä.

Siellä meitä sentään jo tahdottiin kohdella säätyimme mukaisesti. Linnan isännän armollinen rouva, Anna Björnram, amiraalin tytär, kutsui meidät illaksi vierailulle linnnaan. Siellä meitä kestittiin runsaasti monilla ruokalajeilla, joita tarjottiin hopea-astioista. Hovin kääpiö hauskutti meitä. Ja kun me olimme ensin kertoneet, kuinka Arvid-herra, linnan isäntä, on sotaretkellään Diderinassa ja muualla voinut, me saimme kuulla Suomesta monta ihmeellistä, outoakin asiaa. Pirunkatila, jossa keitetyn taikaliemen räjähdys oli aikoinaan karkottanut linnnaa piirittäneet venäläisjoukot, jäi kuitenkin näkemättä. Sitä ei linnanherran poissaolon tähden meille tohdittu näyttää. Mutta syrjäisen Olavinlinnan kerrottiin sijaitsevan sysimustan järven rannalla, jonka kalatkin olivat mustia ja makean makuisia.

Seuraavana päivänä jatkoimme matkaa, mutta yhä meitä muistettiin. Kun majapaikasta lähdettyämme saavuimme pitkälle sillalle linnan kohdalla, meitä tervehdittiin kunnialaukauksin.

Sitten edessämme oli taas ankeaa, vaivalla kuljettavaa lumista taivalta. Ensimmäinen yöpymispaikka oli Lappeen nimismiehen luona. Ja tämä, pitäjän korkein päällikkö, järjesti meille levänneet hevoset rekien eteen, ja kertoi, että neljän tai viiden peninkulman välein me tulisimme löytämään vastaavia kruunun vouteja, joiden puoleen me voisimme kääntyä kyytiasioissa.

Kohden sisämaata, Saima- ja Päijäne-järvien välisille seuduille ajelimme jätse ja pitkin kehoja talviteitä. Ja havaitsimme pian, että maa oli yhtä harvaan asuttu ja sodan run-

noma kuin Venäjänkin puolella. Vain synkkää metsää ja jäätyneitä järviä, joita Näkki yhä hallitsi vallan ylivoimaisesti. Itse emme sellaista matkallamme nähneet, mutta kuulumme toisen, myös edellisen Ruotsin kuninkaan Kaarlen nähneen sellaisen ja ampuneenkin sitä, jolloin Näkki oli ottanut kuulan käteensä ja heittänyt sen takaisin kuningasta kohden.

Sitä minä en lainkaan ihmetellyt.

Eihän siitä ollut kuin 50 vuotta, kun kristinusko oli tänne levinnyt. Vieläkin täällä eli väkeä, joka näytti vähät välittävän papeista ja kirkoista. Ja kirkot, joita jossakin harvoin näkyi, olivat kaikki kivistä ja puusta kyhättyjä taloja, kuin heinälatoja. Ja vaikka jo lähestyttiin seutua nimeltään Savolacki, tunsimme yhä vain olevamme mekin kuin Jumalamme hylkäämiä.

Lappeen nimismiehen lupaamia eineitä ja levänneitä hevosia ei vain kukaan vielä viidenkään peninkulman päässä ollut tullut meille avuksi tarjoamaan.

I

Mies hiihteli hiljaa tuvalleen. Kun jänis oli pakkasella arka eläin, eikä liikkunut paljon, vain yksi otus oli tarttunut lankoihin. Kontti oli keveä. Vesuri paukahteli katoksen perillä. Poika hakkasi lehmälle havuja, ja mies ajatteli: Pekka, tuo ainoa, selvinnyt sentään jo kolmetoistakesäiseksi. Kunhan joku edes tekevän mitoille...

Hän päästeli sukset seinävierelle ja kopisteli tupaan. Hiillos tuikki vielä viime hehkuja. Hämärästä kuului vaimon hiljaista, katkeilevaa hengitystä. Tuntui tyhjältä, ja miehen mielessä häilähti raskaana kappalaisen tuikea, toissapyhäinen muistutus kirkolla: »Matti Jurvanen maksaa ne sielun kellot sitten, keväällä, kun lammas on poikunut.»

Kun Nuutin aikoihin iskenyt tauti oli kalvanut vaimon niin huonoon kuntoon, ettei maitoakaan ollut enää rinnoista herunut, ei tämäkään lapsi ollut jaksanut elää. Mutta vaimo oli selvinnyt viikonkierron ja toisenkin yli, vaikka kolmannen jälkeen jo varsin heikkona. Pehkuja kahistellen vaimo käännähti varovasti kyljelleen, kun Matti puheli:

»Oli siellä paistilihat... Saisit syöneeksi sinäkin vähän joutain vahvempata edes, jos olo vaikka kohenisi.»

»Ei vielä maita», vaimo hengähti pitkään, ahtaasti. »Ompahan itelles ja Pekalle vähän, niin työ etes jaksasitte.»

Ohralientä sakeampaa vaimo ei enää ollut muutamaan päivään pystynyt nielemään. Kun kylmänvihoja potenut vaimo oli ollut heikkona jo ennen synnytystä, päästäjäksi tullut Hatis-muori oli suoloista nähnyt, ettei Kerttu enempää kuin lapsikaan tulisi neljättä kokonaista päivää näkemään. Kolmantena päivänä lapsi kuoli, mutta Kerttu oli ollut hetken parempikin, ennen kuin oli taas alkanut hiipua.

Matti herätteli kituvaa liettä tervaslastuilla. Jumalasta hän ei ollut halunnut puhua, ei vaimolle eikä edes hiljaa itselleen. Sellainen olisi kuin luvan antamista Paholaisen porukoille tulla kyttäämään ja kuiskimaan omiaan. Julma Jumala sen kumminkin päättäisi, ja päättäköön rauhassa. Jos haluaa purkaa vielä vanhaa kiukkuaan, niin ottaa omakseen. Jos taas parantaa, sitten parantaa.

Ovi parkaisi. Pakkashuuria pöyrysi tupaan, ja poika oli ovella.

»On hevosia tulossa. Ainakin kahet tai kolmet hevoset.»

»Kahet tai kolmet?»

»Usiammat ainakin. En vielä nähnä, mutta Kortsillan notkosta kuuluu ääniä. Jokusia rekiä sieltä on tulossa.»

»Jokusia hevosia», Matti henkäisi ja aprikoi hiljaa. Kapelin miehet eivät porukoissa ajelisi. Muita kulkijoita niiden oli oltava. Ja Kortsillan kohdalla jo, keitähän lienee? Mutta varmuus oli parasta, ja Matti viittasi poikaa lähtemään: »Juoksuta ainakin ruuna tallista. Aja vaikka satulatta Mettisen polulle, pois päin jonnekin. Kunhan et niitä vas-

taan ajele. Vartoile jossain, vaikka Paskavuorella. Katsotaan ensin, että keitä on liikkeellä, ennen kuin tulet sieltä.»

Poika livahti takaisin ulos, vain huurupilvi jäi pyörimään ovelle. Hetken perästä Matti seurasi. Ja ehdittyään nähdä, miten poika katosi ratsailla keikkuen aittojen välisestä solasta metsään, hän jäi ovikodan varjoon odottamaan.

Hangen hautaamalle kaskiraiskiolle ilmestyi tulijoita. Kolme rekeä ja kolme ratsumiestä, olivat ehtineet Hii-denkuusten kohdalle ja ajelivat huuruten kohden kartanoa. Vierasta joukkoa. Sellaisten kanssa sai aina olla varuillaan. Ja vielä kun saisi ne pysymään ulkona, Matti ajatteli, ajelkoot sitten mihin hiiteen hyvänsä.

Yhdeksän miestä, ja ainakin kolme niistä pörheissä turkeissaan herran oloisia. Ratsailla huojahteli kolme huovia. Toisista selvästi jälkeen jääneenä ajoreen kannoilla lammasnahkakoltussaan hölkkäsi hintelä, punoittava ukko, joka vaikutti selvältä rahvaanmieheltä.

Kartanolle ehdittyään juoksusta uupunut miesparka uikkutti: »Ja nyt miun hevosein, niin kuin lupasitte! Miun osa ajeltu... Voi hyvä Jumala, jos elävänä vielä tuon eläimeni saan täältä takasin ajeltua. Aivan lopussa!»

Ne olivat ottaneet ja ajaneet matkalla Lappeen miehen hevosen henkihieveriin. Hiljaa korskuen laiha rautias riiputteli turpaansa, vapisi ja huojui, ja miesriepu aneli: »Muuta en pyydä kuin taalarin minkä niin pyhästi lupasitte. Hevosein otan ja sitten lähen... Vaikka tuskin saan elukkata eläväksi virkoamaan.»

»Vai vielä taalareita! Tuosta kaakista et tarvitse muuta kuin ohjasperistä sen perkeleen löylytyksen! Jos sulle, moukka, on henkesi kallis, vie tuo kelvoton hevosenluuskasi

ja häivy silmistä. Ja helvetin äkkiä!» Huovien päällikkö he-
risteli nyrkkiään. Silloin Matti vasta älysi sen olevan samai-
nen rappari, mikä lie luutnantti, joka oli kirkolla miehen-
köyttöpäivänä ruoskinut Hatisen renki-Paavon tainnoksiin,
kun Paavo oli yrittänyt karata sen kynsistä.

Nyyhkiä Lappeen mies rupesi päästelemään hevostaan
aisoista, ja huovien päällikkö mulkoili Mattia.

»Ja sinä järjestät kuninkaan ylhäisten lähettien käyttöön
vaihtohevosen... Ja et sitten samanlaista raakkia meille,
kuin tuossa tuo hevonkoiran syötti ja surkimus.»

Vaatimuksen Matti oli arvannut jo ennen kuin päällikkö
sen esitti, ja osannut ajatella asian valmiiksi: »Meiltä ei ai-
noa hevonen jouva ajamaan herroja kuin korkeintaan kir-
kolle. Siellä on isompia ratsutiloja, löytyy hevosia pitem-
pään ajoon.»

»Mitä sinä... minulle?» Luutnantti muljautti sonninsil-
miään. »Meinaatko uhmata valtakunnan lakia? Sinä älä, ka-
pinen koira, käy tempuillemaan. Kruunun asioilla ajavien
edessä sinä älä rupea minua neuvomaan», se ärjähteli pu-
naisena. Huiskittuaan sapelillaan huovien suuntaan se käs-
ki niiden hakea tallista hevoset, tai ainakin hevosen tuon
kelvottoman tilalle.

Huovit menivät peräkanaa katokseen. Ja kohta ne pala-
sivat, toinen miehistä vanhaa Laukkia päitsistä taluttaen.
Lappeen mies, joka oli jo päästellyt hevosensa aisoista, pä-
lyli sen vierellä kuin apua anoen, muttei edes heiniä ruven-
nut ruikuttamaan. Siunaili varmaan miesparka sitä, että sel-
visi näinkin rappareitten kynsistä, ja lähti taluttamaan lop-
puun ajettua juhtaansa hiljaa vanhoille jäljilleen.

Rekien vällyissä ääneti istuneet oudot turkkimiehet, kol-

me ukkoa, joista kahdella näytti olevan myös palvelusrennit, olivat nekin jo nousseet jaloilleen. Herrojen puhe oli oudosti vonkuvaa vieraan maan kieltä, ja huovien päällikkö kysyi niistä nuorimmalta, konkkanokkaiselta heiveröltä mieheltä: »Mitä ne solkottaa?» Ja tämä osasikin vastata selvällä rahvaan kielellä herrojen kyselevän suurusta suihinsa.

»Suihinsa, saatana. Onko heitä kukaan sitten vaatinut pyhällä hengellä elämään», luutnantti murahti ja mulkaisi Mattia. »Vaikka tuo talonrakki tuossa noin mullistelee, kylä se jotain noista kätköistään löytää. Sano se niille. Ja siitä kiittäkööt minua ja armollista Herraa Jumalaa.»

Eivät ne olleet ensimmäiset herrat, jotka olivat Jurvasen hinkaloita verottaneet. Niiltä jos kävisit kestiä kieltämään, ne kiukuissaan veisivät sen viimeisenkin murenan talonpojan laarista. Matti ei saanut sanaakaan suustaan, mutta ehätti edelle kun ylhäisten joukko lähti työntymään tupaan. Se täyttyi huurusta ja melskaavista puheista.

Oljilla heikkona henkäilevää Kerttua ne eivät näyttäneet kohta edes huomaavan. Kärkkyivät kaikki vain lieden tunteudessa luitaan lämmitellen luutnantin ärjytyä lihoja, olutta ja kakkaroita pöytään.

Riista-aitassa tiinun pohjalla olisi ollut vielä sianlihan rippeitä. Sinne Matti ei kuitenkaan mennyt, se olisi ollut lihojen loppu. Mutta etteivät ne lähtisi joukolla rohmuaamaan aittoja lävitse, hän haki kodasta kapakaloja, kahden haarikan täydeltä olutta ja kopasta nauriita, jotka oli aamuisella iltasta ajatellen ehditty kypsentää.

Ja vaikka luutnantti murahteli syödessään: »Sinähän isäntä, kun sikojes sotkuilla rupesit korkeaa esivaltaas ruokkiimaan», siitä ei silti sen enempää seurannut. Herrat hotkivat

sen, mitä heille oli eteen kannettu. Ja nauriiden loputtua, viimeisen kapahauen kylkeä kalutessaan vieraskieliherroista paksumpi, rasvanaama hieroskeli mahaansa. Se murahteli jotakin, ja konkkanokka selitti: »Herra Henryllä on sappi taas äitynyt eilistä pahemmaksi. Huoli vain siitä, ettei seuraavakin lepo- ja ateriatupa vain olisi samanlainen, yhtä kaukana ja tietymättömissä?»

»Kysyköön Luojalta», luutnantti jupisi, »tai paskokoon alleen. En minäkään enää näitten karjalais-savolaissaatoinnien mailla pysty kaikkea takaamaan. Sen voin taata, että ensimmäisen löyhiä lupailevan nimismiehen hirtätän heti, jos semmoisen kelmin vielä silmiini saisin... Ja vaikka en ainuttakaan voudinpaskaa enää kuunaan tavoittaisi, vien meidät vielä täältä kuninkaamme eteen. Että sen voit sanoa jalosukuisille, sinne vien, vaikka turkit tulessa ja perseet karrella. Koettakoot sen ajan kärvistellä hengissä.»

Mitä lie konkkanokka herroille selittänyt, jotain se mongersi? Rapparit rupesivat tekemään lähtöä, ja Matti veti nopeasti lammasnutun ylleen.

»Selviätte sen ajan Pekan kanssa hyvin», hän kuiskasi Kertulle, »käyn vain ajamassa herrat kirkolle.» Isompaakin taivalta se saattaisi tietää, mutta hevosta ei voinut rosvoille jättää. Hän seurasi joukkoa ulos, kartanolle.

Valtaherrat alkoivat jo asettua rekiin, kun se pelätty ja aavisteltu sittenkin tapahtui; luutnantti murahti toiselle huoville: »Käy Sipi katsomassa jotakin lihaa tuolta, matkan varalle.»

Matti katseli, kun huovi meni läävään. Hän katseli yhä, kun se hetken päästä palasi. Huovi retuutti ketaroista lamasta, jolta oli silpaissut kurkun auki; veri siitä valui vie-

lä teurastuoreena... Ja ettei se tuonut kuin yhden lampaan, alkoi tuntua jo melkein armolta. Matti vain seiso i kinteret halvattuina.

Huovi paiskasi raadon rekeen, jossa oli jo herrojen matka-arkku ja jonne myös konkkanokka ahtautui istumaan. Laukin taakse oli valjastettu reki, jossa istui jo tynnörimahaisempi rappari palvelusrenkeineen. Kun Matti koetti selittää ja oikein näytti, että hän voisi ohjastella omaa hevostaan, eivät ne ymmärtäneet ihmisen puheesta sen yhtäkään sanaa. Renki vain huiski rukkaskädellään ja ärähteli oudolla korskuvalla kielellään mitä lie houreitaan.

Kartanolta lähtiessä Matti ehti piirtää sormella viiskan aitan salvaimeen. Vaikkei Piru sitä silmin näkisi, se ainakin tietäisi sen olevan siinä. Kuin ei tynnörimahassa ja ohjaissa istuvassa palvelusrengissä olisi hevoselle tarpeeksi kuormaa, Matti riensi kävelemään Laukin rinnalla reki-jonon viimeisenä. Huovit ratsastivat joukon keulilla.

Toive, että rapparit olisivat pyrkinet Savonlinnan suuntaan, Peltoinlahdelle, ja vaihtaneet Laukin siellä ratsutilan hevoseen, hiipui jo ennen Takomäen karsikkoa. Edestä hetkeksi häntäpäähän ratsastanut luutnantti sanoi, että heitä oli neuvottu oikaisemaan jonkin Virmajärven jäätietä Vanoseen ja Halmeniemeen. »Tästä jostain sinne pitäisi päästä», se murahteli Matille. »Sinä sen tiedät. Ja pidätkin huolen, ettei eksytä suunnasta.»

Kun herroja ei sopinut omalla hevosella harhaan ajattaa, ei niille myöskään saanut liikoja luvata. »Vai Vanoseen pyritään», Matti puuskahti. »No jollei pitemmälle, eiköhän tuonne aina jotenkin osata.»

Armoton ja koskettava kertomus 1600-luvun Suomesta, missä taikausko hallitsee

Itäsuomalaisessa sysimetsässä elää ihmissusi, josta metsästäjät ovat saaneet merkkejä ja lopulta nähneet tuon otuksen, ikävin seurauksin: koko seuraavan talven ajan ankarat rokot ja ruttotaudit riehuvat Savitaipaleella.

Talvella 1616 englantilainen Henry Buddel ja hollantilainen Andries van Wouw saavat tehtäväksi viedä kirjeen kuningas Kustaa II Adolffille Turkuun. Matkan varrella läpi eteläisen Suomen saattue ryöstää kansaa. Köyhä talonpoika Matti Jurvanen ajautuu mielivaltaisen kohtelun pakottamana miestappoon ja joutuu pakenemaan. Yli kymmenen vuoden ajan Jurvanen elää syvällä korpessa. Hän ymmärtää olevansa osa luomakuntaa, jolla on vain yksi todellinen vihollinen – ihminen.

Päälys Mika Tuominen Päälyksen kuvat: iStockphoto, Mika Tuominen

<p>#kirja WWW.KIRJA.FI</p>	 <p>9 789510 414217</p> <p>84.2 ISBN 978-951-0-41421-7</p>	
---------------------------------------	---	---